

Samen de sprong maken: experimenten in de praktijk

De ontwerpen van Kracht van Koeien mogen dan nog zo mooi zijn, échte verandering gebeurt in de praktijk. Daarvoor zoeken we initiatiefrijke en eigenwijze melkveehouders en andere praktijkmensen (dienstverleners, stallenbouwers, etc.), om samen met hen vorm te geven aan een palet van praktijkexperimenten richting duurzaamheid. Wat deze experimenten in kunnen houden is natuurlijk helemaal aan u, als u ergens warm van wordt en het helpt de melkveehouderij, dan worden wij er ook warm van! Doet u mee?

Onze doelstelling is om in 2009 en daarna op basis van 11 onderwerpen een portfolio (een samenhangende verzameling) van praktijkinitiatieven in ontwikkeling te hebben. Deze initiatieven samen pakken de belangrijkste systeeminnovatieve onderdelen die in de ontwerpen van Kracht van Koeien zijn geopperd, aan in de praktijk. We zoeken dus niet één bedrijf dat alles wil doen, maar een reeks van bedrijven die elk verschillende onderdelen willen oppakken. Die bedrijven kunnen onderling profiteren van elkaars vorderingen en ervaringen. Dat wederzijdse leren willen we actief ondersteunen. Het liefst creëren we met elkaar netwerken van een aantal veehouders plus andere partijen die tegelijk met een combinatie van vernieuwingen bezig zijn. Op die manier wordt het leuker en leerzamer.

Op zoek naar slimme combinaties van echt vernieuwende uitdagingen

We zoeken uitdrukkelijk steeds combinaties van onderdelen, waardoor in ieder praktijkinitiatief steeds wordt gewerkt aan een meerdere duurzaamheidsuitdagingen. Dit kunnen uitdagingen zijn die al eerder binnen Kracht van Koeien geschetst zijn of nieuwe uitdagingen die passen binnen het idee van integrale duurzaamheid. Dat betekent ook, dat wij vanuit Kracht van Koeien niet zullen meewerken aan vernieuwingen die de integrale duurzaamheid in de weg staan. Zaken als verder doorgaan op co-vergisting, dichte vloeren, luchtwassers in de stal e.d. dus.

De specifieke combinatie van uitdagingen die aangepakt (kunnen) worden is echter per bedrijf of netwerk van bedrijven verschillend. Het liefst staan de uitdagingen niet te dicht bij de huidige praktijk, maar zijn ze echt vernieuwend. Hierbij zoeken we vooral ook gemotiveerde, ondernemende en innovatieve mensen uit de praktijk: melkveehouders, maar ook dienstverleners, stallenbouwers en anderen die het de moeite waard vinden om nieuwe wegen in te slaan.

Op de volgende onderdelen zouden we in ieder geval graag praktijkinitiatieven zien ontstaan, omdat ze naar ons idee belangrijk zijn wanneer je een duurzaamheidsprong in de melkveehouderij wil maken:

Ruimte bieden aan een gehoornde koe, in stabiele groepen met kalveren

Als we koeien jaarrond de ruimte bieden (min. 360 m² per koe) in stabiele groepen met kalveren, is onthoornning niet nodig en gaat hun welzijn aanzienlijk omhoog. We kunnen dit doen in combinatie met management van een groen buitenverblijf en oogsten van feces en urine.

Mest en urine gescheiden houden, snel afvoeren en benutten in aangepaste bemestingsplannen

Wanneer we mest en urine gescheiden houden, snel afvoeren en benutten in aangepaste bemestingsplannen werken we aan kunstmestvervangers en een vergaande ammoniakreductie. Op korte termijn denken we aan een aangepaste sleufvloer met onderafzuiging.

Zandbodems als ligplek voor de koe in combinatie met scheiden van mest en urine

Het toepassen van zandbodems als ligplekken voor de koe (zowel in overdekte als de niet-overdekte ruimtes) verhoogt het dierenwelzijn. Dat kan in combinatie met urine en mest gescheiden oogsten en het bieden van ruimte aan de koe.

Multifunctioneel grondgebruik productie gecombineerd met natuur of recreatie

Wanneer een hectare grond voor meerdere functies wordt gebruikt, bijvoorbeeld voor zowel de productie van gras als voor natuur of recreatie, vindt er optimaal gebruik plaats van de schaarse ruimte door meerdere partijen.

Beweging van de koe als uitgangspunt voor een gezond, robuust systeem

Uitgaan van de beweging van de koe als uitgangspunt voor een gezond en robuust systeem. Dit kan in combinatie met vrijwel alle andere uitdagingen.

Precisie bemesting

Door het toepassen van precisiebemesting en/of irrigatie kan de opbrengst droge stof per hectare verhoogd worden.

Dakbeschutting die goedkoop en duurzaam is en energie opwekt

Het toepassen van goedkope maar wel duurzame dakbeschutting kan gecombineerd worden met productie van groene energie uit zonnecellen. Hierbij is het ook mogelijk om de koe de ruimte te bieden.

Vergisting van vaste mest zonder co-vergisting

Vergisting van vaste mest zonder co-vergisting is de beste manier om uit de droge fractie energie op te wekken. Door de combinatie met methoden om mest en urine te scheiden wordt dit mogelijk.

Bodemmanagement uitgaand van een levende bodem

Een ander bodemmanagement in de open ruimten / landerijen, waarbij verhogen van het organische stofgehalte van de bodem, het toepassen van minimum tillage, rekening houden met biodiversiteit en weidevogels toch leidt tot een goede opbrengst per hectare.

Feces verzamelen door vloeren met urinescheiding

Het (geautomatiseerd) verzamelen van feces door middel van vloeren met urinescheiding maakt veel van de andere uitdagingen mogelijk.

Delen van kapitaalgoederen zoals melkstallen en machines

Door het delen van kapitaalgoederen zoals melkstallen en andere machines en installaties spreiden ondernemers hun risico en worden deze goederen optimaal gebruikt.

Verbindingen

Ondertussen gebeuren er op allerlei plekken in de praktijk interessante dingen die weliswaar niet direct binnen de visie van Kracht van Koeien vallen maar beslist net zo belangrijk kunnen zijn. We zoeken expliciet verbinding met dergelijke initiatieven om te voorkomen dat Kracht van Koeien zich op een eiland bevindt. Dit is dus breder dan het portfolio van praktijkinitiatieven dat min of meer onder de vlag van Kracht van Koeien ontstaat. Die mogelijkheden voor verbinding staan wat ons betreft overigens niet in de weg dat er ook ruimte kan en moet zijn voor kennisbescherming in een netwerk.

Nog even iets over netwerken

Het ontstaan van praktijkinitiatieven is afhankelijk van de energie van mensen in de praktijk. Dat kunnen wij niet sturen. Wel streven we er naar om in ieder geval op elk onderdeel van de gepresenteerde lijst aan initiatieven te werken. Netwerkvorming is daarbij belangrijk, omdat het riskant is als een praktijkinitiatief gedragen wordt door één partij. Als een netwerk van betrokkenen zich eigenaar voelt van het experiment is dat veiliger en bevorderlijk voor gezamenlijk leren. Waar nodig helpen we met het betrekken van relevante partijen. Ook zullen wij er voor zorgen dat de verschillende praktijkexperimenten en netwerken van elkaar op de hoogte blijven en werken aan het ontstaan van een collectief gevoel: samen werken we aan de sprongsgewijze verduurzaming van de Nederlandse melkveehouderij!

Bij het vormen van netwerken en het werken in netwerken gelden de volgende criteria, gebaseerd op lessen uit Netwerken in de Veehouderij en het Platform Agrologistiek:

- het gezamenlijke doel van de netwerkdeelnemers is leidend (en moet voor deze praktijkinitiatieven passen in het globale beeld dat Kracht van Koeien geschetst heeft), het individuele doel is belangrijk maar komt op de 2e plaats,
- deelnemers kennen elkaars (nieuwe) rol en respecteren die,
- ieder werkt aan en gebruikt gezamenlijke taal,
- actieve inzet door alle netwerkdeelnemers,
- bereidheid van alle netwerkdeelnemers om te leren,
- alle netwerkdeelnemers werken stelselmatig aan een veilige omgeving waar men zich kwetsbaar kan opstellen, dan kan er sneller worden geleerd.

Enkele noties bij het werken in netwerken:

- actief communiceren van de ervaringen en resultaten versnelt het proces
- bewust zijn dat netwerktraject meer tijd kost dan vooraf gedacht en dat er altijd punten van moeite blijven komen
- vier de successen

Reageren

Als Kracht van Koeien u aanspreekt en inspireert, en als u overweegt om onderdelen daarvan in de praktijk te gaan uitproberen, neem dan contact met ons op. Samen kunnen we veel voor elkaar betekenen.

Stuur een email naar info.krachtvankoeien@wur.nl of bel met Maarten Vrolijk (0320 293 404) of Bram Bos (0320 238 597).